

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Роль оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхи вдосконалення їх використання

(назва кваліфікаційної роботи магістра)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Баранової Катерини Ігорівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

групи Ф.м-01

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(підпис)

К.І. Баранова

(ініціали та прізвище студента)

Керівник доцент кафедри фінансів і підприємництва _____ Ю.Г. Гуменна

(посада, науковий ступінь)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Л.Л. Гриценко

(підпис)

«__» _____ 20__р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи магістра

Студент(-ка) групи Ф.м-01 інституту (центру) Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Баранова Катерина Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи Роль оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхи вдосконалення їх використання

Затверджено наказом по СумДУ №__ від «__» 2021р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «__» 2021р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення): визначити економічну сутність оборотних коштів та їхню роль в діяльності підприємства; розглянути методику аналізу ефективності використання оборотних засобів.

Дата видачі завдання: «_____» _____ 20__р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Завдання прийнято до виконання «__» _____ 20__р. _____

(підпис) (ініціали, прізвище студента)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

магістрана тему

Роль оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхи вдосконалення їх використання

(назва кваліфікаційної роботи магістра)

Баранова Катерина Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Успішний економічний розвиток підприємства залежить від ефективного фінансового менеджменту на підприємстві. Важливу роль для успішного функціонування суб'єкта господарювання в частині аспектів фінансового управління відіграє управління оборотними активами. Так, ключовим важелем успіху виробничо-господарських операцій та фінансово-економічної діяльності підприємства в перспективі виступає послідовне та ефективне використання ним оборотних коштів.

Мета кваліфікаційної роботи є визначення ролі оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхів вдосконалення їх використання.

Об'єкт - оборотні кошти у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, що виникають в процесі управління оборотними активами підприємства

Основний результат роботи. У кваліфікаційній роботі магістра визначено економічну сутність оборотних коштів та їх роль в діяльності підприємства, досліджено методичне забезпечення оцінки ефективності використання оборотних засобів, проведено економічну характеристику ПАТ «Сумихімпром»,

проаналізовано показники фінансово-економічної діяльності підприємства, проаналізовано склад та структуру обігових засобів, проведено оцінку ефективності використання підприємством оборотних засобів, визначено напрями покращення використання оборотних коштів на ПАТ «Сумхімпром».

Ключові слова: оборотні кошти, фінансово-господарська діяльність, дебіторська заборгованість, ПАТ «Сумхімпром»

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 63 сторінках, з яких список використаних джерел із 29 найменувань. Робота містить 11 таблиць, 12 рисунків, а також 2 додатки.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ КОШТІВ	9
1.1 Економічна сутність оборотних коштів та їх роль в фінансово-господарській діяльності підприємства	9
1.2 Методичне забезпечення оцінки ефективності використання оборотних засобів.....	15
2 АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПАТ «СУМИХІМПРОМ»	23
2.1 Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства ПАТ «Сумихімпром»	23
2.2 Аналіз складу та структури оборотних коштів.....	28
2.3 Оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємством ПАТ «Сумихімпром»	34
3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВОМ ПАТ «СУМИХІМПРОМ»	38
3.1 Загальні рекомендації щодо покращення використання оборотних коштів на підприємстві ПАТ «Сумихімпром».....	38
3.2 Напрямки покращення використання оборотних коштів на підприємстві ПАТ «Сумихімпром»	41
ВИСНОВКИ	52
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	54
Додаток А Фінансова звітність ПАТ «Сумихімпром» за 2020р	58
Додаток Б Основні показники фінансового стану підприємства.....	62

ВСТУП

Успішний економічний розвиток підприємства залежить від ефективного фінансового менеджменту на підприємстві. Важливу роль для успішного функціонування суб'єкта господарювання в частині аспектів фінансового управління відіграє управління оборотними активами. Так, ключовим важелем успіху виробничо-господарських операцій та фінансово-економічної діяльності підприємства в перспективі виступає послідовне та ефективне використання ним оборотних коштів.

При достатньому забезпеченні процесу виробництва оборотними засобами підприємства будуть здатні задовольняти попит споживачів та отримувати додатковий прибуток, що є метою діяльності будь-якого підприємства чи організації. Неefективна політика використання обігових коштів - одна з основних причин, що спричиняє труднощі економічного росту та розвитку підприємництва. Тому, всебічний аналіз та контроль використання обігових коштів є дуже важливим для підприємства.

Раціональне застосування оборотних засобів дозволяє покращити показники фінансового стану підприємства, серед яких:

- підвищення продуктивності праці;
- покращення процесу виробництва;
- виважене використання матеріальних та фінансових ресурсів підприємства;
- економія капітальних вкладень;
- збільшення прибутку.

Мета кваліфікаційної роботи є визначення ролі оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхів вдосконалення їх використання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- визначити економічну сутність оборотних коштів та їх роль в діяльності підприємства;
- дослідити методичне забезпечення оцінки ефективності використання оборотних засобів;
- проаналізувати показники фінансово-економічної діяльності підприємства ПАТ «Сумихімпром»;
- проаналізувати склад та структуру обігових засобів ПАТ «Сумихімпром»;
- провести оцінку ефективності використання підприємством оборотних засобів на ПАТ «Сумихімпром»;
- визначити напрямки покращення використання підприємством ПАТ «Сумихімпром» оборотних коштів.

Об'єкт роботи - оборотні кошти у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, що виникають в процесі управління оборотними активами підприємства

Під час виконання дослідження узагальнено та систематизовано науковий та навчально-методичний матеріал з досліджуваної проблеми. Дана проблема описана в працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів Білик М.Д., Хохлов М.П., Щербань О.Д., Крилова М.А, Зянько В. В., Домбровська Н.Р., Федорченко О. Є., Лучков О.І., Zimon, G., Maverick J.V. та інших.

В роботі були використані такі методи дослідження: узагальнення, індукції, дедукції, аналіз, синтез, графічний метод, групування та порівняння.

Мета і завдання написання роботи визначили її структуру, що включає вступ, три розділи, сім підрозділів і висновки.

Отримані результати можна застосовувати для удосконалення використання оборотних коштів на українських підприємствах, зокрема ПАТ «Сумихімпром».

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ КОШТІВ

1.1 Економічна сутність оборотних коштів та їх роль в фінансово-господарській діяльності підприємства

Оборотні кошти є найважливішим ресурсом в забезпеченні поточної діяльності підприємств. Питання про їх економічну сутність активно обговорюється в економічній літературі. Підходи вітчизняних та закордонних вчених до визначення поняття оборотних коштів наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Сутність поняття «оборотні кошти»

№ п/п	Автор	Визначення
1	2	3
1.	Воробйов Ю.М.	найбільш рухома частина активів, яка легко перетворюється в грошові кошти, у поновному обсязі переносить свою вартість на створену продукцію в процесі господарської діяльності
2.	Бочаров В.В. і Леонтьєв В.Є.	грошові кошти, що інвестуються підприємством для підтримки виробництва та забезпечення продажу готового продукту.
3.	Білик М.Д.	мобільні активи підприємства, які необхідні для обслуговування його операційної діяльності та забезпечення платоспроможності для виплати фінансових зобов'язань. Період використання до 12 місяців.
4.	Ивашкевич В.Б.	кошти, авансовані на формування запасів оборотних фондів і фондів звернення, необхідні підтримки безперервності кругообігу
5.	Мишин Ю.А.	сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточну виробничо-комерційну (операційну) діяльність та повністю споживаних протягом одного виробничо-комерційного циклу
6.	Канке А.А., Кошева И.П.	фінансові ресурси підприємства, що обслуговують економічний обіг усіх його фондів, включаючи основні та оборотні виробничі фонди, фонди заробітної плати, фонди звернення у вигляді готової продукції та коштів
7.	Дубровська Є.В.	Авансовані грошові кошти в компоненти обігових виробничих фондів і фондів обігу на операційний цикл для створення стабільного та планомірного процесу господарської діяльності та реалізації продукції для отримання достатнього рівня доходу

Продовження таблиці 1.1

№ п/п	Автор	Визначення
1	2	3
8.	Носань Н.С. та Мартинovich В.Г.	комплекс майнових цінностей, які є основою для фінансування оборотних активів підприємства та обслуговують його поточну виробничо-господарську діяльність для досягнення ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності підприємства
9.	Kien Xuan PHAM	це різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями підприємства, що розраховується шляхом віднімання оборотних активів від поточних зобов'язань.
10.	Asghar Ali & Syed Atif Ali	Це поточні активи підприємства. До них належать грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість та всі товарно-матеріальні цінності підприємства.

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

Таким чином, вивчення терміну «оборотні кошти» викликає неабиякий інтерес у вчених. Вчені використовують два підходи у визначенні оборотних коштів: майновий і платіжний. Найбільш поширений саме платіжний підхід у трактуванні оборотних коштів. Такої думки дотримуються Дубровська Є.В., Канке А.А., Воробйов Ю.М., Бочаров В.В. і Леонт'єв В.Є. Майновий підхід використовують вчені Носань Н.С., Мартинovich В.Г та Мишин Ю.А. Різниця цих двох підходів полягає в тому, що майновий підхід виступає джерелом формування складових, які обслуговують виробничий процес, а платіжний підхід у трактуванні оборотних коштів передбачає використання фінансових ресурсів для забезпечення платоспроможності та виплат фінансових зобов'язань.

Отже, розглянувши визначення поняття «оборотних коштів» науковцями, можемо виділити основні три думки:

- 1) фінансові засоби, які передаються в фонди обігу та виробничі оборотні фонди;
- 2) сукупність товарно-матеріальних цінностей підприємства;
- 3) активи, які перетворюються у грошові кошти протягом 12 місяців.

Часто вчені ототожнюють поняття «оборотні активи», «оборотний капітал» і «оборотні кошти». Однак їх варто розділяти. Оборотні кошти – частина коштів,

що знаходяться на балансі підприємства і які переносять всю свою вартість на створену продукцію чи послуги протягом звітного періоду.

Оборотні активи – майнові цінності, необхідні для поточної діяльності, які підприємство використовує в процесі операційного циклу [11, с. 410]. Вони складаються з реальних і боргових активів, які відображаються в балансі.

Оборотний капітал - це взаємозв'язок активів і поточних зобов'язань. Так, управління капіталом компанії — це спроба адмініструвати, контролювати й управляти поточними активами та поточними зобов'язаннями на підприємстві, щоб максимізувати прибутковість та підтримувати належний рівень ліквідності [12].

Джерелами формування власних обігових коштів є: акціонерний капітал, пайові внески, приріст стійких пасивів, прибуток, а в державному секторі - бюджетні кошти. Компанія може залучати додаткові обігові кошти на фінансовому ринку шляхом емісії і реалізації цінних паперів, а також через отримання короткострокових комерційних і банківських кредитів. Тому до оборотних засобів належать власні і тимчасово залучені кошти [19].

Чим більш раціонально підприємство розпоряджається оборотними коштами, тим більше зменшуються витрати на виготовлення продукції. Водночас покращуються фінансові результати. Економія оборотних коштів має позитивне значення для діяльності компанії:

- зменшення витрат дозволяє з однакової кількості ресурсів виготовляти більше товарів. Це перший крок до підвищення обсягів виробництва;
- економія питомих матеріальних ресурсів сприяє досягненню більш досконалої структури оборотних засобів.

Узагальнюючи підходи до визначення поняття оборотних коштів, можемо сказати, що оборотні кошти – це фінансові ресурси підприємства, вкладені в майнові фонди, необхідні для підтримки та забезпечення його стабільної виробничо-операційної діяльності.

Оборотні кошти мають свою структуру та складаються із виробничих та обігових фондів (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Складові елементи оборотних коштів підприємства та їх роль у фінансово-господарській діяльності підприємства
Джерело: складено автором на основі [13]

Отже, до складу обігових коштів входять всі компоненти виробничих і обігових фондів. Під структурою оборотних коштів слід розуміти питому вагу окремих компонентів виробничих та обігових фондів в загальному об'ємі оборотних засобів. Розуміючи склад і структуру обігових коштів, можна більш ефективно управляти ними, оперативно вирішувати проблеми та прослідкувати тенденції. Це стосується як сфери нормованих оборотних засобів, так і їх частини, що обслуговує сферу обігу [15].

Для стабільного функціонування підприємства потрібна така величина грошових коштів в складі капіталу, яка б забезпечила придбання необхідних матеріальних оборотних фондів і була б достатньою для подальшого обслуговування процесів виготовлення та продажу товарів чи послуг. Водночас величина коштів, яка є в обігу, не може бути віднесена до фінансових ресурсів, оскільки оборотні кошти є загальноекономічною категорією [16, с. 298].

Процес кругообігу оборотних засобів в розрізі їх ролі та функцій в економічній діяльності підприємства представлено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Кругообіг оборотних засобів підприємства

Джерело: складено автором на основі [17]

Кругообіг оборотних коштів можна зобразити у вигляді формули [18, с. 824]:

$$Г - Т...В...Т' - Г', \quad (1.1)$$

де $Г$ – авансовані кошти;

$Т$ – товар;

$В$ – виготовлення продукції;

$Т'$ – готова продукція;

$Г'$ – фінансові засоби, одержані підприємством від продажу товарів.

Точки в формулі говорять про те, що обіг коштів переривається, але процес кругообігу продовжується у виробництві. Оборотні кошти переміщуються з однієї

стадії кругообігу на іншу та існують у всіх формах. Це переміщення забезпечує стабільну роботу підприємства.

Одним із показників, що характеризують актуальність теми дослідження, є кількість пошукових запитів користувачів Google. Використовуючи такий інструмент як Google Trends, ми зможемо дослідити кількість пошукових запитів, дізнавшись, наскільки актуальна тема серед користувачів інформації. Збільшення цього показника свідчить про підвищений інтерес користувачів до тенденцій та особливостей бізнесу. Результати аналізу тенденцій кількості пошукових запитів за останні 5 років в Україні відображено на рисунку 1.3

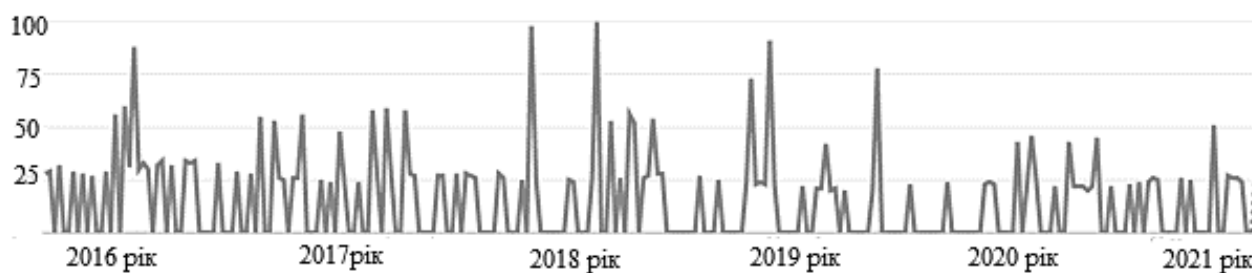

Рисунок 1.3 – Динаміка кількості пошукових запитів «оборотні активи» за останні 5 років в Україні

Джерело: складено автором

Числа позначають рівень інтересу до теми стосовно найвищого показника в таблиці для певного регіону та періоду часу: 100 балів означають найвищий рівень популярності запиту; 50 – рівень популярності запиту, удвічі менший у порівнянні з першим випадком; 0 балів означає місце розташування, за яким недостатньо даних про запит, що розглядається.

Активність користувачів відповідає кількості публікацій у статтях, журналах та інших інформаційних базах.

На рисунку 1.3 спостерігаємо як тенденцію зростання, так і спаду за останні 5 років в Україні. Це означає, що на сьогодні тема є актуальною, оскільки питання даної теми полягають у тому, що оборотний капітал є частиною фінансово-

господарської діяльності підприємства. Існують такі негативні явища, що не дають ефективно функціонувати підприємству, наприклад: криза, висока інфляція, не платність і не рентабельність підприємства. Це в свою чергу, формує нові передумови до виявлення нових критеріїв до організації фінансово-господарської діяльності та змушують підприємство шукати нову інформацію та вивчати цю проблему в інший спосіб.

Управління оборотними коштами – це підтримка правильного балансу між власними активами та поточними зобов'язаннями підприємства. Основна ціль управління – забезпечити можливість підприємства покривати свої щоденні операційні витрати, водночас інвестуючи активи компанії найбільш продуктивним способом. Так підприємство зможе керувати короткостроковою заборгованістю та операційними витратами [20].

Ефективний розподіл оборотних коштів – першочергове завдання підприємств, тому що їх вартість складає значну частину собівартості виробленої продукції. Одним із основних показників, що показує на скільки ефективно використовують та розподіляють матеріальні ресурси на підприємстві це матеріаломісткість. Зниження матеріаломісткості можна отримати різними способами, зокрема економією і впровадженням нових технологій, покращенням умов праці для співробітників, стимулювання їх зацікавленості в підвищенні рентабельності підприємства.

1.2 Методичне забезпечення оцінки ефективності використання оборотних засобів

Перш ніж проаналізувати методичні засади оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємством необхідно провести поетапний аналіз оборотних коштів суб'єкта господарювання. Для того, щоб правильно розподіляти оборотні кошти, потрібно провести аналіз їх складу, структури та

визначити наскільки вони якісно витрачаються підприємством. Етапи аналізу оборотних коштів підприємства представлено на рисунку 1.4.

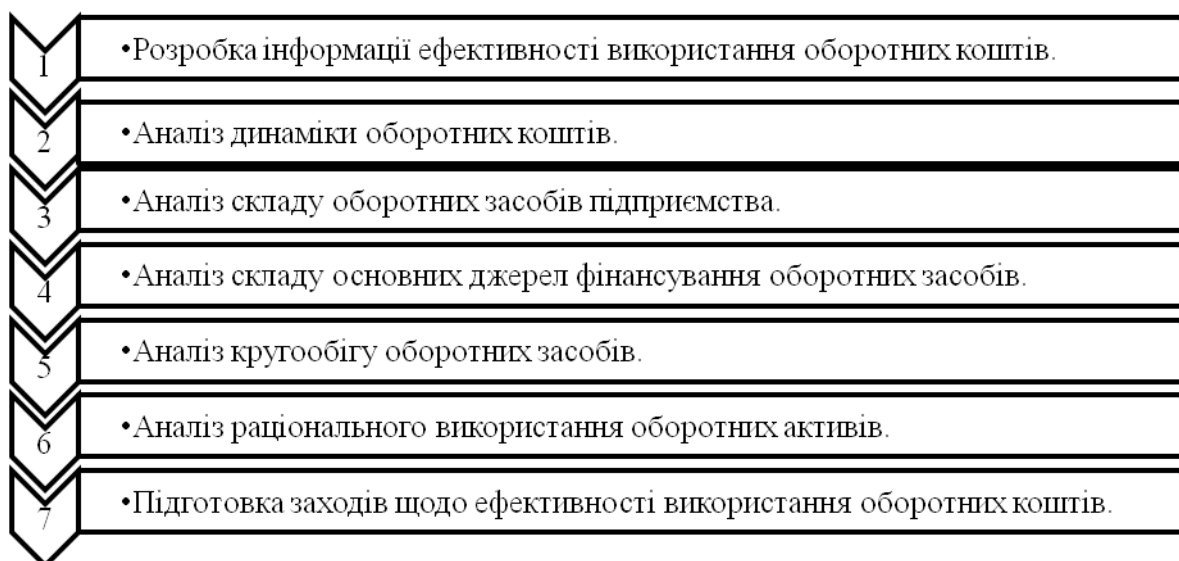

Рисунок 1.4 – Етапи аналізу оборотних коштів підприємства

Джерело: складено автором на основі [16]

На першому етапі необхідно підготувати інформацію, щодо того як використовуються оборотні кошти. На другому вивчають причини зміни руху оборотних коштів на підприємстві за певний період. Наступні етапи характеризуються аналізом оборотних засобів, їх складу, основних джерел формування, кругообігу та раціональності використання за певний період. Це необхідно для визначення сильних та слабких сторін в фінансово-господарській діяльності підприємства. На останньому етапі розробляються заходи для зростання ефективності використання оборотних коштів.

Провівши такий аналіз, можна зрозуміти наскільки ефективно використовуються оборотні засоби на підприємстві та розробити дієві способи для покращення ефективності їх розподілу на підприємстві при подальшому здійсненні господарської діяльності.

Методичний інструментарій ефективності використання підприємством оборотних активів включає формалізацію та аналіз сукупності показників:

- коефіцієнт оборотності;

- тривалість одного обороту;
- коефіцієнт завантаження оборотних коштів [19].

Коефіцієнт оборотності показує кількість оборотів засобів за аналізований період, а також - обсяг реалізації, що припадає на 1 грн оборотних коштів та визначається за формулою:

$$Коб = \frac{РП}{ОКср}, \quad (1.2)$$

де *РП* - вартість реалізованої продукції, грн.;

ОКср - середній залишок оборотних коштів, грн.

Зростання числа оборотів вказує на збільшення доходу від продажу продукції або зменшення обсягів використовуваних ресурсів для того самого обсягу реалізації.

Коефіцієнт завантаження обернено пропорційний коефіцієнту оборотності:

$$Кзав = \frac{ОКср}{РП}, \quad (1.3)$$

де *РП* - вартість реалізованої продукції, грн;

ОКср - середній залишок оборотних коштів, грн.

Коефіцієнт завантаження показує кількість оборотних коштів, яку витрачено на 1 грн проданих товарів.

Тривалість 1 обороту в днях визначається відношенням днів в аналізованому періоді на коефіцієнт оборотності. Зниження тривалості говорить про те, що оборотні кошти здійснюють більше оборотів при однаковому обсязі реалізації. Це також свідчить про те, що підприємство менше витрачає ресурсів на виготовлення та реалізацію продукції, отже оборотні кошти ефективніше використовується. Збільшення тривалості обороту вказує на те, що підприємство

має певні проблеми з управлінням оборотним капіталом. Тривалість обороту можна визначити наступним чином:

$$T_{об} = \frac{365}{K_{об}}, \quad (1.4)$$

де $K_{об}$ - коефіцієнт обороту обігових коштів.

Ефективність пришвидшення оборотності обігових коштів проявляється в їх вивільненні. Існує абсолютне вивільнення і відносне. Перше – це пряме зменшення потреби в них і можливість направити надлишки коштів на інші цілі, якщо немає завдання збільшити обсяги виготовлення товарів за рахунок цього вивільнення. Відносне вивільнення означає можливість випустити додатковий обсяг продукції для її реалізації.

В контексті оцінки ефективності використання оборотних активів підприємством важливо визначити показники фондівіддачі, матеріаломісткості, матеріаловіддачі та показники рентабельності оборотних коштів.

Фондовіддача оборотного капіталу показує величину випущеної продукції на 1 грн оборотного капіталу та визначається за формулою:

$$\Phi = \frac{РП}{ОК_{ср}}, \quad (1.5)$$

де $РП$ - вартість реалізованої продукції, грн;

$ОК_{ср}$ - середньорічна вартість оборотного капіталу.

Матеріаловіддача показує, як використовуються спожиті фонди:

$$МВ = \frac{РП}{М_{зат}}, \quad (1.6)$$

де $РП$ - вартість реалізованої продукції, грн;

$М_{зат}$ - матеріальні витрати виробництва.

Матеріаломісткість - обернений показник до матеріаловіддачі, який визначається за формулою:

$$M_M = \frac{M_{зат}}{РП}, \quad (1.7)$$

де $M_{зат}$ - матеріальні витрати виробництва;

$РП$ - вартість реалізованої продукції, грн.

Рентабельність оборотних засобів показує наскільки ефективно вони використовуються підприємством:

$$Рок = \frac{РП(ЧП)}{ОК_{ср}} * 100, \quad (1.8)$$

де $РП(ЧП)$ – прибуток;

$ОК_{ср}$ - середньорічна вартість оборотного капіталу.

Аналіз раціонального використання підприємством оборотних коштів можна провести окремо для нормованої і ненормованої частини засобів. Додатково можна розрахувати окремі показники оборотності, які вкажуть на те, які саме елементи впливають на прискорення і сповільнення обороту. При необхідності показники розраховуються за різні періоди часу.

Варто зазначити, що вилучення з господарського обороту авансованих оборотних коштів або замороження дебіторської заборгованості призведуть до небезпечних втрат ресурсів, зривів в єдиному ланцюгу економічних розрахунків. Разом з тим, найголовнішим постулатом організації управління оборотними коштами є встановлення оптимального рівня їх витрачання та прискорення оборотності. Важливо також впроваджувати постійний контроль за цілісністю і ефективністю застосування оборотних коштів.

Для якісного управління за оборотними коштами потрібно розуміти кругообіг активів між фінансовими та товарними потоками. Оборотні активи забезпечують безперервність процесу

Управління оборотними активами в розрізі фінансових та товарних потоків представлено на рис. 1.5.

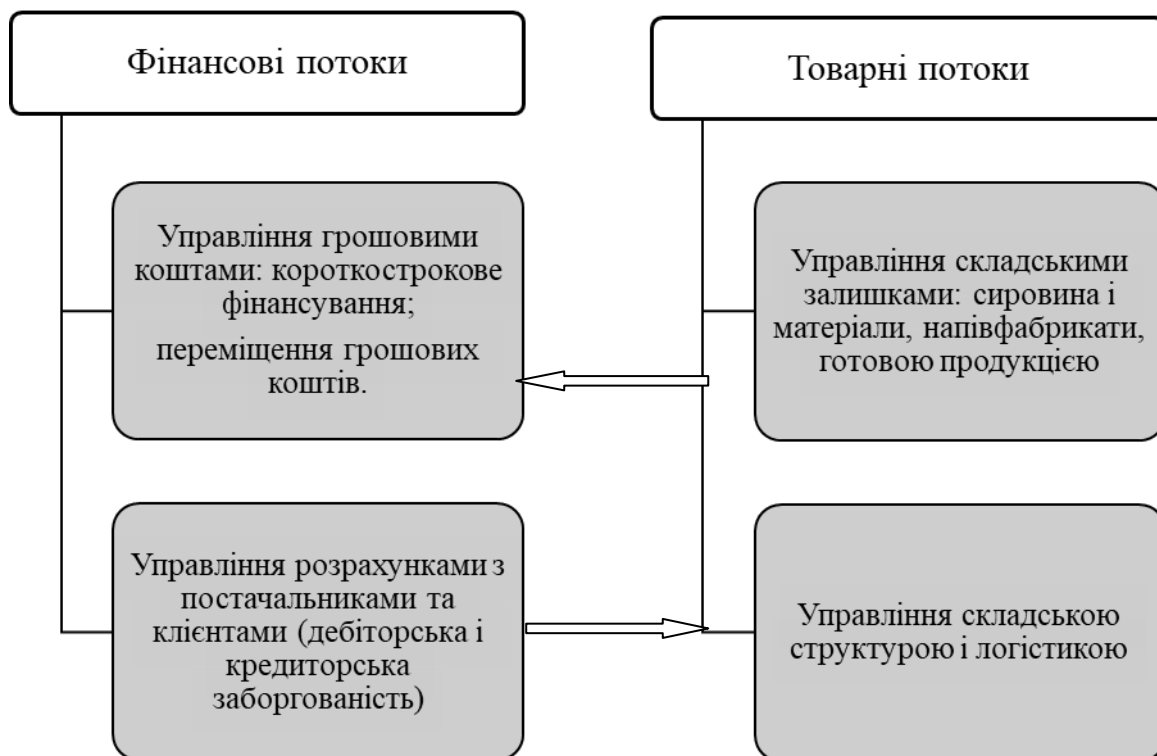

Рисунок 1.5 – Управління оборотними активами в розрізі фінансових та товарних потоків

Джерело: складно автором на основі [23]

Управління оборотними активами включає два напрями, що складаються з фінансових та товарних потоків та мають тісний зв'язок. З однієї сторони, вони характеризуються управлінням матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції, а з іншої – управління капіталом та розрахунками з постачальниками та клієнтами. Виробництво не може розпочатися без певної грошової суми, що вкладається в

реалізацію продукції та постачання. Ефективне управління оборотними активами забезпечує безперервний процес кругообігу цих двох складових.

Зважаючи на інформацію надану вище, можемо стверджувати, що оборотні кошти – це ті майнові цінності підприємства, які необхідні для стабільної роботи підприємства і випуску продукції без затримок. Беручи до уваги, що організація, аналіз та вміння розпоряджатися обіговими засобами є фундаментальними в питанні доцільності їх розподілу і використання, поліпшення структури джерел поповнення, вважаємо допустимим графічно зобразити організацію управління оборотними коштами у вигляді, представленому на рисунку 1.6.

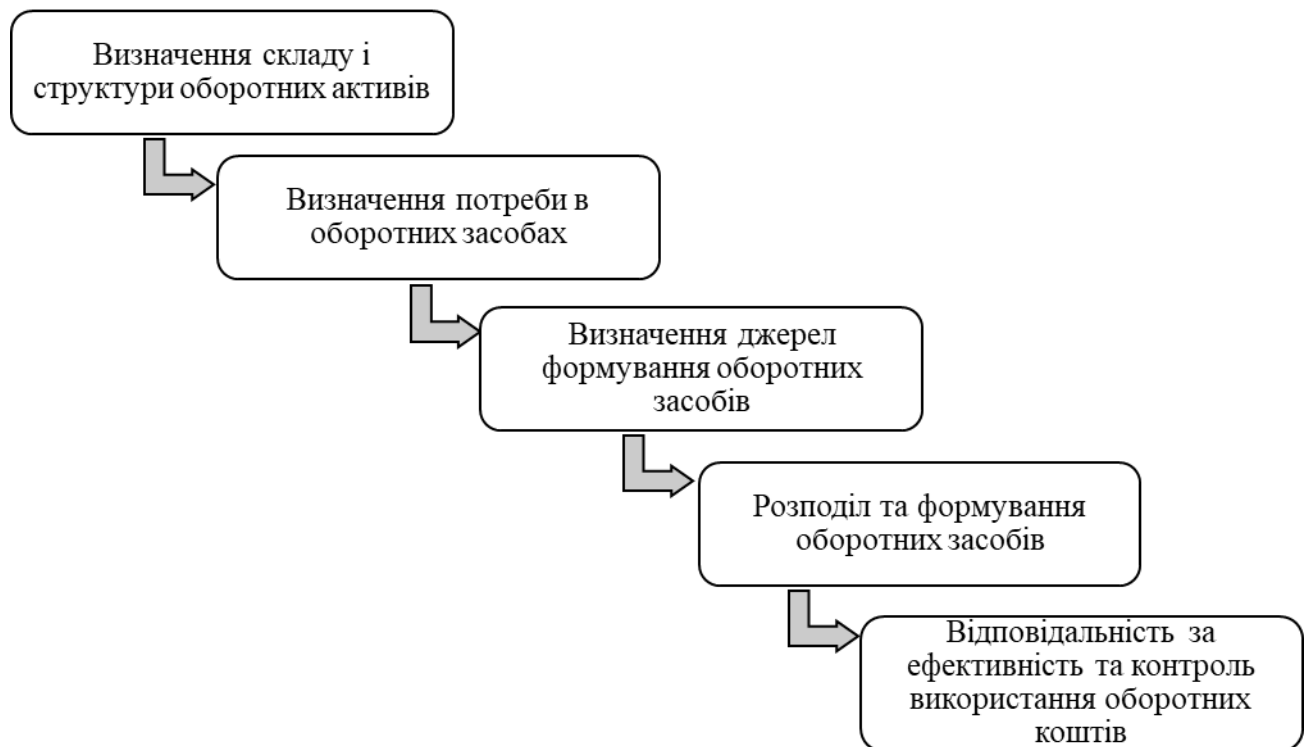

Рисунок 1.6 – Етапи організації управління оборотними коштами

Джерело: складено автором на основі [21; 24]

Оборотні засоби безперервно рухаються та напряму впливають на отримання доходу підприємством: переходять із грошових засобів в запаси, незавершене виробництво і на кінець в готову продукцію. Пройшовши один оборот, вони вступають в наступний. Від правильного їх розподілу залежать

результати діяльності підприємства, зокрема рентабельність і ліквідність, тому необхідно провести практичний аналіз використання та управління оборотними коштами на прикладі відповідного підприємства.

2 АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПАТ «СУМИХІМПРОМ»

2.1 Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства ПАТ «Сумихімпром»

Підприємство ПАТ «Сумихімпром» займається виробництвом мінеральних добрив, пігментів, сірчаної кислоти та іншої продукції неорганічної хімії. Засноване в 1995 році в Сумській області Міністерством промислової політики України. Статутний капітал підприємства становить 434,69 млн. грн.

Метою діяльності ПАТ «Сумихімпром» є одержання прибутку для досягнення економічних та соціальних результатів в інтересах працівників, максимізація їх добробуту через діяльність підприємства, зокрема виробничо-господарську, фінансову, інвестиційну, комерційну, зовнішньоекономічну та інші види діяльності, в порядку і на умовах встановлених діючим в Україні законодавством. Середньооблікова чисельність працівників – 4032 особи.

Основні види продукції наведені на рис. 2.1.

Мінеральні добрива	<ul style="list-style-type: none"> • суперфосфат амонізований гранульований, амофос, NPK, NP, NPS, сульфат амонію
Кислоти	<ul style="list-style-type: none"> • сірчана кислота технічна, олеум, екстракційна фосфорна кислота, реактивна сірчана кислота
Мінеральні пігменти	<ul style="list-style-type: none"> • двоокис титану
Коагулянти для очищення води	<ul style="list-style-type: none"> • сірчаноокислий алюміній, залізний купорос, сульфазалізомісткий коагулянт
Кормова добавка	<ul style="list-style-type: none"> • сульфат заліза
Продукція з відходів виробництва	<ul style="list-style-type: none"> • залізний купорос, дехроматор

Рисунок 2.1 – Основні види продукції ПАТ «Сумихімпром»

Джерело: складено автором на основі [22]

В цілому акціонерне товариство може виробляти більше п'ятдесяти видів продукції. Основна частина продукції підприємства призначена для використання у сільському господарстві та промисловості. Підприємство в 2020 році збільшило обсяги виробництва промислової продукції на 7,6%, порівняно з 2019 роком. У вартісних оцінках (діючих цінах поточного року) дохід від продажу продукції на 1,1% більше за обсяг виробництва. Традиційно для підприємства в структурі товарної та реалізованої продукції найбільша частка належить виготовленню двоокису титану (57,7%) та мінеральних добрив (21,5%).

ПАТ «Сумихімпром» для реалізації продукції використовує прямий канал збуту, через укладання договорів з трейдерами та через послуги переробки давальницької сировини.

На основі фінансової звітності підприємства ПАТ «Сумихімпром» проаналізуємо його ключові фінансово-економічні показники діяльності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Фінансово-економічні показники діяльності ПАТ «Сумихімпром»

Показники	За 2020 рік		Відхилення	
	На 01.01.2020	На 31.12.2020	абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн.	2 194 106	1 888 880	-305 226	-16,16
2. Середньооблікова чисельність працівників по основній діяльності, осіб	4032	4032	-	-
3. Фонд оплати праці працівників по основній діяльності, тис. грн.	511 450	518 789	7 339	1,41
4. Продуктивність праці на одного працівника основного контингенту, тис. грн./особу	544,17	468,47	-75,70	-16,16
5. Середня заробітна плата персоналу, тис. грн. /особу	126,85	128,67	1,82	1,41
6. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	736 933	772 533	35 600	4,61

Продовження таблиці 2.1

Показники	За 2020 рік		Відхилення	
	На 01.01.2020	На 31.12.2020	На 01.01.2020	На 31.12.2020
1	2	3	4	5
7. Фондовіддача, грн./грн ОЗ	2,98	2,45	-0,53	-21,77
8. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	1 333 868	1 516 298	182 430	12,03
9. Власний капітал, тис. грн.	-1 202 048	-1 360 327	-158 279	11,64
10. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн.	1 764 091	1 386 390	-377 701	-27,24
11. Операційні витрати, тис. грн.	1 903 939	1 549 528	-354 411	-22,87
12. Операційні витрати на одну грн чистого доходу, грн	0,87	0,82	-0,05	-5,78
13. Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	430 015	502 490	72 475	14,42
14. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-10 530	-108 611	-98 081	90,30

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік ПАТ «Сумихімпром»

Дохід від продажу продукції зменшився у 2020 році на 305 226 тис. грн., в порівнянні з 2019 роком. У відсотковому відношенні це на 16,16% менше. Витрати на виробництво продукції знизились на 377 701 тис. грн. або на 27.24% відповідно. Операційні витрати знизились на 22,87%, а витрати на 1 грн. чистого доходу зменшилися на 0,05 грн. або 5,78%.

Продуктивність праці працівників зменшилась на 16,16%. Це говорить про те, що при незмінному складі кадрів, виробництво та продаж продукції знизився. Варто відмітити, що фонд оплати праці зріс на 7 339 тис. грн., а середня заробітна плата зросла на 1,41%. Збільшилась вартість основних засобів на 4,61% та активів підприємства на 12,03%. Негативні фактори спричинили отримання збитку за 2020 рік в сумі 108 611 тис. грн., що на 98 081 тис. грн. більше ніж у 2019 році.

Отже, провівши аналіз діяльності підприємства можемо сказати, що фінансовий стан ПАТ «Сумихімпром» є нестійким. Підприємство є збитковим,

немає власного капіталу, а продуктивність праці знижується. Однак, в поточному році були і позитивні зміни, серед яких збільшення валового прибутку на 14.42 %. Натомість стан підприємства продовжує бути важким, про що свідчить отримання чистого збитку в розмірі 108 611 тис. грн.

Проведемо аналіз ліквідності балансу ПАТ «Сумихімпром» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПАТ «Сумихімпром»

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхилення (+,-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,003	0,001	-0,002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,15	0,19	0,04
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,257	0,287	0,03
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,1	0,15	0,05

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

Коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідає нормативному значенню (є меншим ніж 0,25), що вказує на неспроможність підприємства вчасно погашати термінові зобов'язання. За звітний період значення показника зменшилось на 0,002. Показник швидкої ліквідності зріс на 0,04 та становить 0,19. Однак не досягає норми 0,5-1,0. Коефіцієнт покриття на 31.12.2020 становить 0,287, що теж не відповідає нормі 1,0-1,5. Це говорить про те, що в підприємства недостатньо оборотних засобів для вчасного погашення заборгованості. За аналізований період спостерігається збільшення даного коефіцієнту на 0,03.

Показник співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості зріс на 0,05 і становить 0,15 на кінець 2020 року. Однак оптимальне значення близько 1. Низьке значення показника вказує на неефективність кредитної політики. В результаті дебітори заборгували більше коштів, ніж підприємство отримало від постачальників за звітний період.

Проаналізуємо основні показники фінансової незалежності та стабільності на ПАТ «Сумихімпром» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Сумихімпром»

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхил. (+,-)
Коефіцієнт автономії	-0,9	-0,9	-
Коефіцієнт заборгованості	-0,22	-0,25	-0,03
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	-1,64	-1,6	-0,04
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,47	-0,47	-
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,7	-0,67	-0,03

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

Коефіцієнт фінансової стабільності, який відображає співвідношення власного капіталу та інших джерел коштів за аналізований період не змінився і становить - 0,47. Це не відповідає нормативному значенню більше 1. Коефіцієнт автономії, який вказує на спроможність підприємства сплатити борг за рахунок власних коштів та незалежність від кредитних коштів, становить - 0,9. Отже, показник також не відповідає нормі $> 0,5$. Протягом аналізованого періоду значення показника автономії залишалось незмінним. Таким чином, можна зробити висновок, що власних активів підприємства недостатньо для покриття ним зовнішніх зобов'язань.

Проведемо аналіз прибутковості ПАТ «Сумихімпром», що наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Рівень і динаміка показників рентабельності ПАТ «Сумихімпром»

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхил. (+,-)
1	2	3	4
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	-0,01	-0,07	-0,06

Продовження таблиці 2.4

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхил. (+,-)
1	2	3	4
Рентабельність обігових активів	-0,02	-0,15	-0,14
Рентабельність власного капіталу	0,01	0,08	0,07
Рентабельність виробничих фондів	-0,01	-0,11	-0,10
Рентабельність реалізованої продукції	1,24	1,36	0,12
Рентабельність витрат	-0,01	-0,07	-0,06

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Суміхімпром»

З таблиці 2.4 бачимо, що рентабельність капіталу підприємства зменшилась на 0,06, а обігових активів стало менше на 0,14. Зросла прибутковість випущеної продукції, а обсяг виробничих фондів зменшився на 0,1.

Власний капітал підприємства є від'ємним, оскільки є непокритий збиток - 1795026 тис. грн. Окрім того підприємство отримало збиток, який різко збільшився на кінець року: з 10 530 тис. грн до 108 611 тис. грн. Це вказує на нерентабельність підприємства. Водночас не можна чітко визначити період окупності капіталу.

Постає необхідність проведення аналізу зміни складу та структури оборотних коштів для визначення слабких сторін ПАТ «Суміхімпром».

2.2 Аналіз складу та структури оборотних коштів

Важливим етапом в дослідженні обігових коштів підприємства є аналіз зміни їх структури та складу. Оборотні активи – найбільш мобільна частина капіталу підприємства, від стану якої залежать фінансові результати діяльності в цілому. За підсумками аналізу можна визначити «проблемні ділянки» підприємства, на які слід звернути увагу в процесі подальшого дослідження оборотних засобів.

На структуру оборотних засобів впливає велика кількість факторів, таких як: тип виробництва, тривалість і складність виробничого циклу, кількість виготовленої продукції та її реалізація. Стабільність структури оборотних коштів говорить про налагоджений процес управління оборотними коштами, виготовлення і реалізацію продукції. Значні структурні зміни, навпаки, є ознакою нестабільної роботи підприємства.

Для аналізу оборотних активів використовувалась фінансова звітність підприємства ПАТ «Сумихімпром» на початок та на кінець 2020 року (Додаток А). В аналізі оборотних активів проводиться їх згрупування за основними ознаками, визначається зміна складу і структури оборотних активів, їх динаміка і показники ефективності діяльності підприємства (табл. 2.5.)

Таблиця 2.5 – Аналіз складових оборотних активів ПАТ «Сумихімпром» в динаміці за 2020 рік

Показник Тис. грн.	На 01.01.2020		На 31.12.2020		Відхилення, %
	сума, тис. грн.	питома вага,%	сума, тис. грн.	питома вага,%	
1	2	3	4	5	6
Оборотні активи					
Запаси	227 762	40,69	211 957	30,14	-10,55
Виробничі запаси	176 138	31,47	165 242	23,50	-7,97
Незавершене виробництво	38 654	6,91	43 220	6,15	-0,76
Готова продукція	11 925	2,13	2 265	0,32	-1,81
Товари	1 045	0,19	1 230	0,17	-0,01
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	220 791	39,45	388 352	55,23	15,78
Дебіторська заборгованість за розрахунками					
за виданими авансами	67 293	12,02	62 876	8,94	-3,08

Продовження таблиці 2.5

Показник Тис. грн.	На 01.01.2020		На 31.12.2020		Відхилення, %
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6
з бюджетом	21 351	3,81	21 351	3,04	-0,78
у тому числі з податку на прибуток	21 351	3,81	21 351	3,04	-0,78
Інша поточна дебіторська заборгованість	1 319	0,24	1 688	0,24	0,00
Гроші та їх еквіваленти	7 137	1,28	3 173	0,45	-0,82
Готівка	42	0,01	21	0,00	0,00
Рахунки в банках	7 095	1,27	3 152	0,45	-0,82
Витрати майбутніх періодів	1 171	0,21	-	0,00	-0,21
Інші оборотні активи	12 887	2,30	13 793	1,96	-0,34
Всього оборотних активів	559 711	100,00	703 190	100,00	-

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік ПАТ «Сумхімпром»

З таблиці зрозуміло, що значну частину оборотних засобів займає дебіторська заборгованість та запаси. На 01.01.2020 найменшу частку становили витрати майбутніх періодів – 0,21%, а на 31.12.2020 витрати майбутніх періодів дорівнювали нулю. Збільшення оборотних активів відбулось за рахунок зростання дебіторської заборгованості за продукцію з 39,45% до 55,23% або з 220791 тис. грн. до 388552 тис. грн. відповідно. Водночас зменшилась питома вага запасів з 40,69% до 30,14%.

Продемонструємо зміни складових елементів оборотних засобів на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Оборотні активи ПАТ «Сумихімпром», тис. грн.

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік ПАТ «Сумихімпром»

З рисунку 2.2 ми бачимо, що на 01.01.2020 найбільшу частку становили запаси. Однак на 31.12.2020 різко збільшилась дебіторська заборгованість: з 211957 тис. грн до 388352 тис. грн. Це негативно вплинуло на кінцеві результати діяльності ПАТ «Сумихімпром», оскільки зростання заборгованості дебіторів призводить до зменшення наявних ресурсів для розвитку діяльності підприємства. Це свідчить про некоректну кредитну політику стосовно клієнтів, уповільнення оборотності, що пов'язано з погіршенням стану розрахунків. Необхідно дослідити рух грошових коштів, щоб визначити обсяги та джерела надходжень.

Розглянемо показники руху грошових коштів в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники руху грошових коштів ПАТ «Сумихімпром»

Показник, тис. грн	За аналогічний період попереднього року	За звітний період	Відношення	
			Абсолютне	Відносне
1	2	3	4	5
Надходження від реалізації продукції	2 226 826	1 633 858	-592 968	-36,29
Надходження авансів від покупців і замовників	292 347	462 055	169 708	36,73
Надходження від повернення авансів	57 192	12 573	-44 619	-354,88
Інші надходження	7 800	10 545	2 745	26,03
Витрачання на оплату:				
Товарів, робіт, послуг	406 220	461 976	55 756	12,07
Праці	434 759	451 328	16 569	3,67
Відрахувань на соц. заходи	183 179	142 150	-41 029	-28,86
Зобов'язань з податків і зборів	313 111	330 890	17 779	5,37
Чистий рух коштів від операційної діяльності	80 542	96 861	16 319	16,85
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-78 778	-101 265	-22 487	22,21
Чистий рух коштів за звітний період	1 764	-4 404	-6 168	140,05
Залишок коштів на початок року	5 962	7 137	1 175	16,46
Залишок коштів на кінець року	7 137	3 173	-3 964	-124,93

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

Проаналізувавши показники руху грошових коштів бачимо зменшення надходжень від продажу товарів на 36,29%, що є негативним для розвитку підприємства. Відбулось збільшення витрат на оплату продукції та послуг, а також зобов'язань з податків. Збільшився оборот коштів від операційної діяльності на 16 319 тис. грн. Однак, спостерігалось зменшення обороту коштів від інвестиційної діяльності на 22 487 тис. грн. Більш як вдвічі зменшився залишок коштів на кінець року з 7137 тис. грн до 3173 тис. грн. Це вказує на те, що можливості підприємства використовувати вільні кошти зменшились.

На рисунку 2.3 показані обсяги використання готівки та безготівкових коштів за аналізований період.

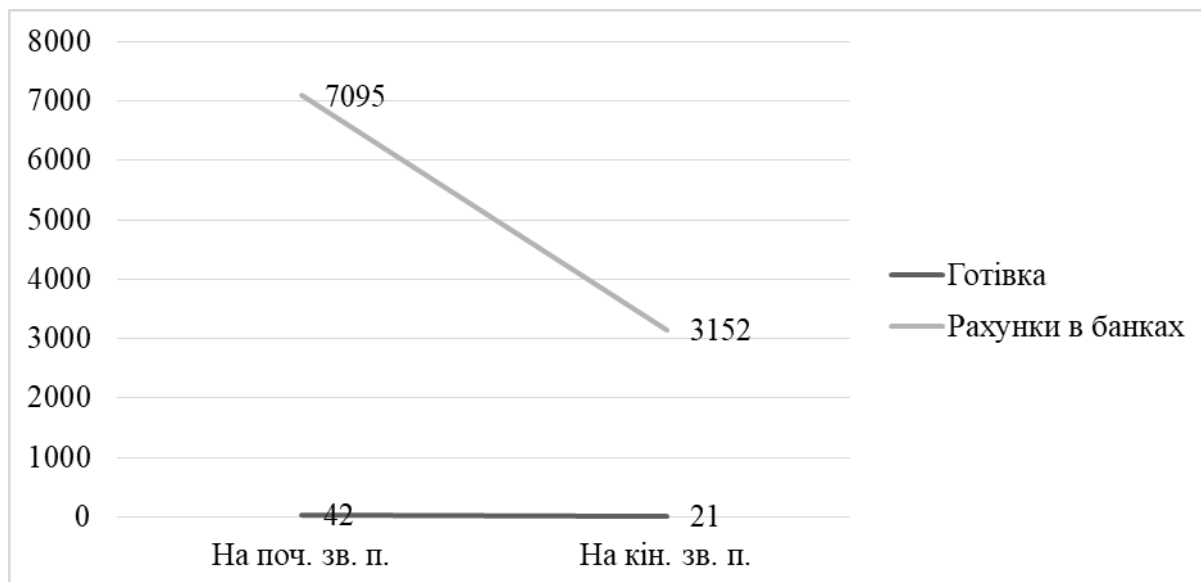

Рисунок 2.3 – Обсяги використання готівки та безготівкових коштів ПАТ «Сумихімпром»

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік ПАТ «Сумихімпром»

Отже, з рисунку бачимо, що сума готівки, яка використовується підприємством, зменшилась вдвічі. Якщо на початку року це значення становило 42 тис. грн, то на кінець лише 21 тис. грн. Сума грошових коштів на рахунках в банку теж зменшилась з 7095 тис. грн до 3152 тис. грн на кінець періоду. Тому необхідно оцінити ефективність використання підприємством оборотних коштів для їх раціонального використання. Це допоможе підприємству заощаджувати матеріальні ресурси.

2.3 Оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємством ПАТ «Сумихімпром»

Для оцінки ефективності використання ресурсів підприємством, контролю витрат під час придбання та використання матеріалів необхідно визначати ефективність використання оборотних засобів. Це дозволить підприємству приймати раціональні рішення для заощадження ресурсів та розробити стратегію їх правильного використання. ПАТ «Сумихімпром» немає власних обігових коштів, тому працює за давальницькою схемою. Визначимо показники раціонального використання оборотних коштів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз показників раціонального використання оборотних коштів ПАТ «Сумихімпром»

Показник (тис. грн)	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхил. (+,-)	Темп приросту, %
Оборотні активи	559 711	703 190	143 479	25,63
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	220 791	388 352	167 561	75,89
Інша поточна дебіторська заборгованість	1 319	1 688	369	27,98
Гроші та їх еквіваленти	7 137	3 173	-3 964	-55,54
Коефіцієнт оборотності				
Оборотних активів	3,92	2,69	-1,23	-31,48
Дебіторської заборгованості (р.1125 + р.1155)	9,88	5,63	-4,25	-43,05
Грошових коштів	1 663,46	1 119	-544,46	-32,73
Коефіцієнт завантаження				
Оборотні активи	0,26	0,37	0,12	45,94
Тривалість обороту, д				
Оборотних активів	91,84	134,02	42,19	45,94
Дебіторської заборгованості	36,44	64,00	27,55	75,61
Грошових коштів	0,22	0,32	0,11	48,66

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

Аналіз даних в таблиці вказує на те, що показник оборотності оборотних активів зменшився на 1,23, а грошових коштів на 544,46. Коефіцієнт дебіторської заборгованості знизився на 4,25. Збільшення кількості оборотів говорить про покращення їх використання. Тому, в нашому випадку можемо говорити, що підприємство має певні проблеми з правильним розподілом та управлінням оборотними коштами.

Коефіцієнт завантаження збільшився на 0,12. Це характеризує погіршення ситуації з використання оборотних коштів, адже чим більше потрібно фінансових ресурсів на виготовлення продукції, тим менш ефективно вони використовуються.

Тривалість обороту оборотних активів зростає на 42,19 дні, грошових коштів на 0,11 днів, а дебіторської заборгованості - на 27,55. Для підприємства це негативний розвиток подій, оскільки йому потрібно більше часу, щоб сплатити за рахунками за товари, послуги та зобов'язання.

На підприємстві ПАТ «Сумихімпром» заборгованістю дебіторів управляють за двома критеріями: структура у розрізі клієнтів боржників та за терміном її виникнення. У складі дебіторської заборгованості, відображеної в балансі підприємства, можна виділити тільки заборгованість, яка належить до сплати протягом 12 місяців з дня звітної дати. Визначення періоду її оборотності характеризує термін протягом якого можна стягнути заборгованість з дебіторів. Цей показник визначається як відношення суми заборгованості до величини виручки за один день протягом 365 днів. Середню виручку за один день можна розрахувати, поділивши суму річної виручки на 365 днів.

Дослідити ефективність взаємовідносин з боржниками ПАТ «Сумихімпром» можна завдяки показникам в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз ефективності використання дебіторської заборгованості ПАТ «Суміхімпром»

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Динаміка
Виручка, тис. грн.	2 194 106	1 888 880	-305 226
Середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн. (р.1125+р.1155)/2)	111 055	195 020	83 965
Усього оборотних активів	559 711	703 190	143 479
Відношення дебіторської заборгованості до виручки, %	5,06	10,32	5,26
Період оборотності дебіторської заборгованості, дні	18,47	37,68	19,21
Доля дебіторської заборгованості в загальному об'ємі оборотних активів, %	19,84	27,73	7,89

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Суміхімпром»

Розрахунок даних, наведених у таблиці 2.8 показує, що стан розрахунків з дебіторами у порівнянні з початком звітного періоду значно погіршився. Період обороту дебіторської заборгованості на початку року становив 18,47 днів, а на кінець – 37,68 днів. Це негативний ефект для підприємства, який свідчить про сповільнення оборотності. Частка дебіторської заборгованості в загальному об'ємі оборотних активів збільшилась на 7,89%.

Для оцінки ефективності використання обігових засобів необхідно визначити фондівдачу, матеріаломісткість, матеріаловіддачу та показники рентабельності оборотних коштів.

Визначимо характер змін показників фондівдачі, матеріаловіддачі та матеріаломісткості (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз показників фондівіддачі, матеріалівіддачі та матеріаломісткості

Показник	На 01.01.2020	На 31.12.2020	Абсолютне відхилення (+,-)
Фондовіддача	3,92	2,69	-1,23
Матеріалівіддача	1,97	2,48	0,52
Матеріаломісткість	0,51	0,40	-0,11

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

З таблиці зрозуміло, що показник фондівіддачі зменшився на 1,23. Це говорить про те, що оборотний капітал менш ефективно використовується. Матеріалівіддача збільшилась на 0,52, а матеріаломісткість зменшилась на 0,11. Це відбулось через зміну вартості матеріалів, їх якості, заміну матеріалів, зміну організації постачання матеріалів та виробництва.

Отже, забезпеченість підприємства обіговими коштами є важливим фактором для розвитку підприємства. Правильне використання та управління оборотними засобами суттєво впливає на стабільний розвиток підприємства та сприяє зростанню його конкурентоспроможності. Саме обігові кошти становлять вагомую частину у структурі активів ПАТ «Сумихімпром». Їх зменшення вказує на те, що фінансовий стан товариства значно погіршується.

Фінансовий менеджмент підприємства має сприяти скороченню нерациональних витрат обігових засобів, покращувати їх стан та залучати додаткові інвестиції для ефективного функціонування. Також варто регулювати дебіторську заборгованість, сума якої значно зросла на 31.12.2020. Необхідно впровадити методи та рекомендації, щодо ефективного використання дебіторської заборгованості. Таким чином при раціональному використанні оборотних коштів ПАТ «Сумихімпром» може отримувати прибутки та підтримувати свою фінансову стійкість.

3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВОМ ПАТ «СУМИХІМПРОМ»

3.1 Загальні рекомендації щодо покращення використання оборотних коштів на підприємстві ПАТ «Сумихімпром»

Раціональний розподіл оборотних коштів є одним з пріоритетних завдань підприємства. Вони повинні безперервно рухатись, проходячи всі форми перетворення від грошей до готової продукції. Для раціонального використання необхідно нормувати оборотні кошти, щоб уникнути їх нераціонального збільшення. Це дозволить пришвидшити оборотність.

Результати дослідження ПАТ «Сумихімпром» дозволяють стверджувати, що протягом аналізованого періоду оборотні активи використовувалися підприємством неефективно, рівень їх віддачі та рентабельності в динаміці зменшується. Тому на даному підприємстві важливо запровадити нові заходи для більш раціонального їх використання. Не менш важливо прагнути до нарощування ефективності за допомогою виявлення і освоєння всіх доступних резервів.

Індикатори витрачання обігових засобів відображають результати впливу всіх аспектів фінансово-господарської діяльності ПАТ «Сумихімпром». Швидкість обігу і рентабельність оборотних активів є ключовими показниками для аналізу ефективності їх використання. Показники оборотності і тривалість обороту, виступають як підсумкові результати раціонального використання оборотних коштів у тимчасовому контексті.

Ключовим принципом управління та організації оборотними засобами є їх нормування, що дозволяє з'ясувати економічно доцільний сукупний обсяг оборотних коштів та створити фінансово важливі умови для збереження і поліпшення виробничого та торговельного процесів. Для ефективної організації та раціонального витрачання оборотних активів важливо, щоб вони відповідали

своєму цільовому призначенню та сприяли підвищенню ліквідності на підприємстві ПАТ «Сумихімпром».

Розділення функції управління на блоки необхідне для швидкої розробки та ухвалення рішень і майбутнього перерозподілу відповідальності і засобів стимулювання по підрозділах підприємства. На зниження фінансової незалежності компанії найбільшим чином впливають: занадто малі обсяги фінансових та матеріальних ресурсів і їх неефективне використання, різке зниження швидкості їх оборотності, відсутність власного капіталу. В даній ситуації найбільш важливе значення мають відносні розміри оборотних коштів, а не їх абсолютні обсяги. Зокрема, важливе значення у фінансовому плані має баланс між обіговими засобами та зобов'язаннями підприємства.

Якщо розмір оборотних коштів є меншим, ніж сукупний розмір поточних зобов'язань, тоді це означатиме втрату платоспроможності і його фінансову неспроможність. Таким чином, пріоритетним завданням підприємства має бути дослідження зміни оборотних засобів у відповідності до заборгованостей перед кредиторами, оскільки збільшення оборотних активів відбулось за рахунок зростання дебіторської заборгованості за продукцію з 39,45% до 55,23%.

Зменшити відтермінування оплати та збільшити потік коштів дозволяє встановлення знижок та штрафів. Ця система працюватиме для всіх клієнтів ПАТ «Сумихімпром» та має бути прописаною в договорі. Знижки надаватимуться за вчасну оплату в повному обсязі. Наприклад, за повної передоплати надається знижка у вигляді 3% вартості товару, при частковій передоплаті – 2%, а одразу після отримання товару – 1%. Якщо клієнт вирішує скористатись правом на кредит, знижка не нараховується.

Співробітники підприємства теж повинні бути мотивовані зменшувати заборгованість від дебіторів. Наприклад, менеджер з продажу преміюється не лише за виконання плану з продажу, а й за вчасну оплату контрагентів, яким від організував відвантаження продукції. Для рівноваги за невиконання зобов'язань вводяться покарання: зауваження, позбавлення премії, штрафи тощо. Однак

штрафи не можна накладати на працівника за невчасну оплату клієнта. Це потрібно робити за порушення правил щодо управління заборгованістю та встановлення взаємовідносин з клієнтом:

- відвантаження продукції клієнту, з яким припинена співпраця через невчасні виплати;
- хибне нарахування відсотків;
- надання недостовірної інформації;
- неналежне заповнення документів

Для контрагентів пропонуємо проводити такі заходи:

- нагадувати про борг в телефонному режимі та в друкованому вигляді;
- тимчасове припинення співпраці;
- погашення боргу в судовому порядку.

Дана методика дозволить зміцнити відносини з найбільш успішною з фінансової точки зору категорією клієнтів (подальші перспективи збільшення обсягів продажу за допомогою надання знижок та перевищення встановлених обсягів) та збільшити потік коштів. Цей метод дозволить розширити обсяги реалізації та прискорити оборотність коштів. Це не тільки підвищить прибутковість, а й розширить сферу впливу підприємства на ринку.

Отже, для покращення управління та раціонального витрачання обігових засобів пропонуємо:

- контролювати структуру дебіторської заборгованості та своєчасно виявляти проблеми і негативні тенденції;
- зменшити суму дебіторської заборгованості завдяки отриманню передплати за продукцію, що користується найбільшим попитом, та скорочення термінів кредитування покупців;
- встановлення системи знижок і покарань для контрагентів і співробітників;
- контролювати рівень запасів і обґрунтовано знижувати їх рівень за потреби завдяки зменшенню періоду їх використання;

- дотримуватись балансу при використанні матеріальних та грошових ресурсів.

Ці заходи дозволять покращити показники фінансово-економічної діяльності ПАТ «Сумихімпром» та мінімізувати збитки. Наступним етапом даної роботи є визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості для покращення використання оборотних коштів.

3.2 Напрямки покращення використання оборотних коштів на підприємстві ПАТ «Сумихімпром»

Збільшення розміру заборгованості дебіторів формує потребу у залученні додаткових ресурсів з різних джерел, наприклад оформлення кредитів у банку. Підприємство повинно постійно контролювати та аналізувати цей вид заборгованості для стабільної діяльності. Для підтримання стабільного рівня активів підприємства необхідно вирішити ряд проблем у цій сфері. В умовах скорочення інфляційного прибутку неплатежі перейняли функцію поповнення нестачі доходів компанії, відповідно власних коштів. Кредиторська заборгованість не може бути основою для нагромадження власних обігових коштів підприємства. Водночас, вона не може покривати різницю між зменшенням доходів підприємств і фінансовою підтримкою обігових активів.

Для ефективного управління заборгованістю підприємства необхідно сформулювати наступні заходи управління дебіторською заборгованістю (рис. 3.1). Це зменшить ризик прострочок по заборгованості та покращить прибутковість компанії.

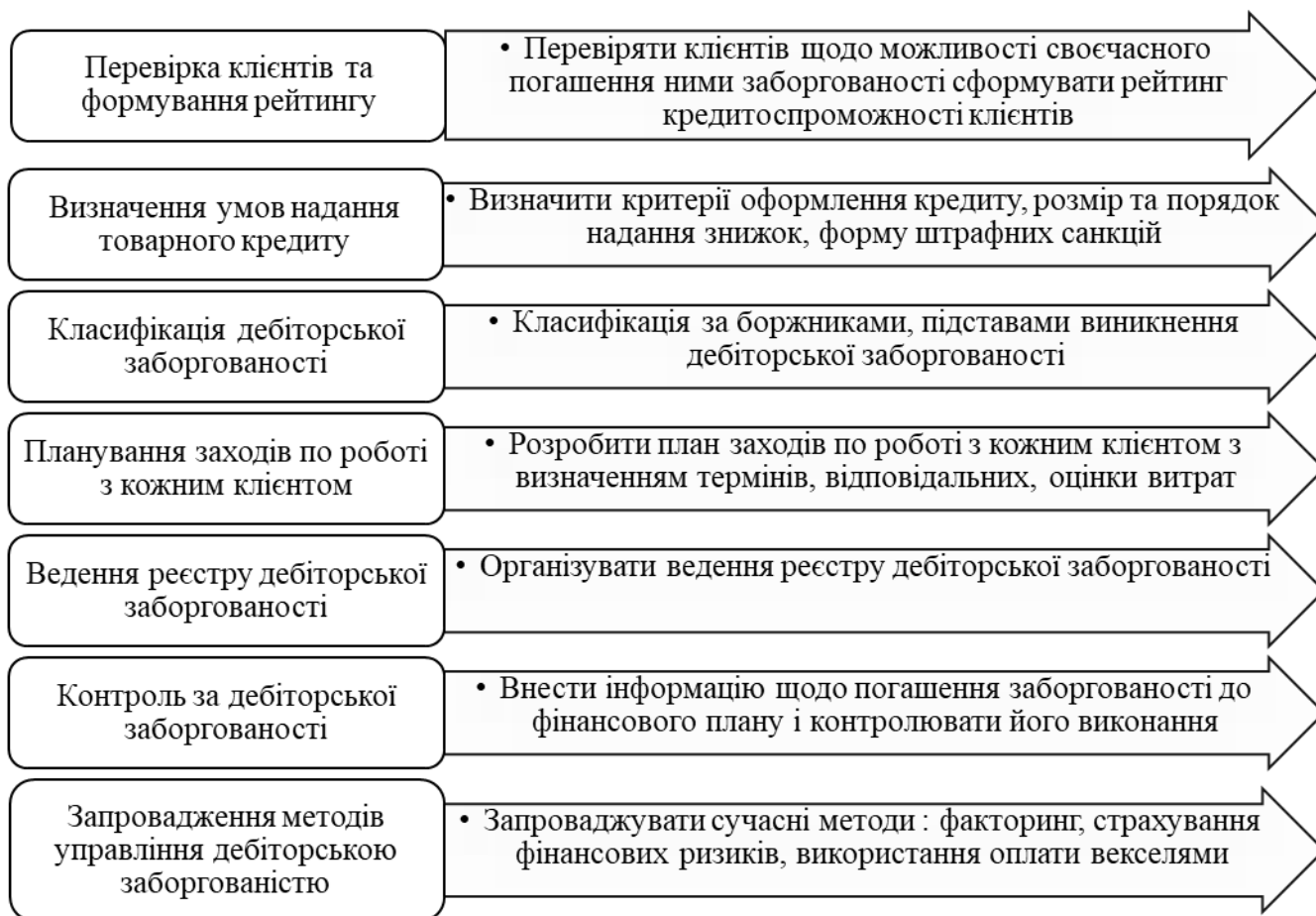

Рисунок 3.1 – Заходи управління дебіторською заборгованістю

Джерело: складено автором на основі [24]

Заходи покращення управління заборгованістю, які наведені вище на рисунку, дозволять зменшити ймовірність несплати рахунків покупцями, кількість боржників та покращити організацію кредитної політики. А це, в свою чергу, сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Співвідношення, в якому компанія використовує власні кошти, позикові і залучені джерела оборотних активів, допомагає визначити наскільки підприємство є стійким та фінансово незалежним. Показник співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів дозволяє оцінити ситуацію в компанії. Він показує, скільки позикових грошей припадає на одиницю власного капіталу.

Регулювання оборотних активів компаній за допомогою кредитів є важливим фактором активізації кругообігу оборотних фондів. Однак банківські,

комерційні кредити не повинні бути пріоритетними джерелами створення та підтримки стабільного рівня оборотних активів. Власні кошти не мають замінюватися позиковими. Через велику дебіторську заборгованість підприємство невчасно отримує кошти за товари та послуги, які не можуть бути використані в повному обсязі в кругообігу. Ці кошти все частіше стають основою для погашення кредитних зобов'язань.

На основі вищесказаного можна зробити висновок про необхідність регулювання співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості. Схема головних джерел формування оборотних активів на ПАТ «Суміхімпром» наведена на рисунку 3.2.

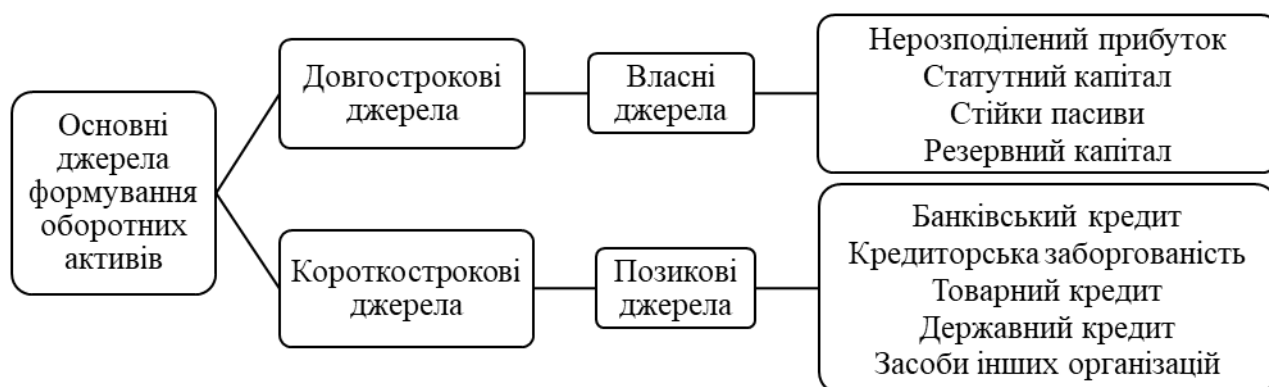

Рисунок 3.2 – Схема джерел формування оборотних коштів

Джерело: складено автором на основі [25]

Таким чином, для посилення фінансової стійкості варто зберігати рівновагу власних та залучених коштів у відношенні 60% на 40%. Погоджуємося з такими вченими як Галик Ю. Л. [19] та Волкова М. Н. [23] з приводу залучених коштів, що частка позикового капіталу в загальній сумі фінансових джерел повинна бути досить незначною. Межа цього показника не повинна перевищувати 0,4 або 40%. Таке співвідношення є найбільш оптимальним та не впливає негативно на прибутковість. Його можна досягти за допомогою зменшення питомої ваги кредитів та збільшенням прибутку. Важливо зберігати раціональну структуру оборотних активів та стимулювати прискорення оборотності. Це можна досягти

використовуючи ресурсозберігаючі технології, що створені для зменшення матеріаломісткості продукції, покращенням якості техніки та економії коштів на усіх етапах робіт.

Визначимо оптимальний розмір дебіторської заборгованості. Будемо враховувати розмір проданих товарів в кредит, середній термін видачі кредиту та заборгованості та коефіцієнт співвідношення ціни закупки та реалізації продукції. Для обчислення оптимального розміру заборгованості за товари, використаємо наступну формулу [26, с. 23]:

$$DZ(t) = DZmax - DZmax * \frac{k}{t} = DZmax (1 - \frac{k}{t}), \quad (3.1)$$

де $DZ(t)$ – дебіторська заборгованість, яка залежить від кредитного періоду;

$DZmax$ – максимальний рівень дебіторської заборгованості;

k – коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного терміну та обсягу дебіторської заборгованості;

t – 365 днів.

Коефіцієнт пропорційності можна розрахувати як відношення дебіторської заборгованості на 31.12.2020 до дебіторської заборгованості на 01.01.2020:

$$k = 388\,352 / 220\,791 = 1,76$$

Величина фінансових надходжень в кредитному періоді від дебіторської заборгованості визначається через розрахунок валового прибутку:

$$PR * (t) = DZ * \frac{ck}{cr}, \quad (3.2)$$

де PR – прибуток до оподаткування;

t – 365 днів;

DZ – дебіторська заборгованість;

Ck — ціна закупки;

Cr — ціна реалізації продукції на умовах товарного кредиту.

Ціну реалізації розрахуємо за формулою:

$$Cr = \frac{VP * Ck}{DZ}, \quad (3.3)$$

де VP – валовий прибуток;

DZ – дебіторська заборгованість на 31.12.2020.

Розрахуємо ціну реалізації продукції на умовах товарного кредиту для підприємства ПАТ «Сумихімпром». За вартість закупки товарів беремо собівартість продукції, яка на 31.12.2020 становила 1 386 390 тис. грн.

$$Cr = \frac{502490 * 1386390}{388352} = 1\,793\,854,83 \text{ тис. грн}$$

У методиці Лучкова О. І. [26] передбачається, що витрати на утворення дебіторської заборгованості лінійно залежать від багатьох чинників. Визначити розмір витрат допоможе формула:

$$Vdz = DZ * kdz, \quad (3.4)$$

де Vdz – витрати, пов'язані з дебіторською заборгованістю;

DZ – дебіторська заборгованість;

kdz – коефіцієнт витрат, що залежить від дебіторської заборгованості

Витрати, на які впливає кредитний період, розраховуються за формулою:

$$Vt = t * kt, \quad (3.5)$$

де Vt – витрати, що залежать від кредитного періоду;

t – кредитний період;

kt – коефіцієнт витрат, що залежить від кредитного періоду.

В даній методиці визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості не передбачено розрахунок коефіцієнтів витрат, які залежать від розміру кредитного періоду та заборгованості дебіторів. Для удосконалення методики визначимо, що до витрат, які залежать від дебіторської заборгованості, належить плата факторинговій компанії за вимагання боргу від дебіторів. Вона складає в середньому 0,1% в день, річна плата складає $F=36,5\%$ річних.

Складемо систему рівнянь:

$$\begin{cases} kdz * kt = F \\ kdz + kt = k' \end{cases} \quad (3.6)$$

Для розв'язання рівнянні використаємо метод підстановки:

$$kt * (k - kt) = F \quad (3.7)$$

$$kdz = k - kt \quad (3.8)$$

Виходячи з цієї формули, складемо квадратне рівняння:

$$kt^2 - k * kt + F = 0 \quad (3.9)$$

Вирішення квадратного рівняння проведемо за формулою:

$$kt = \frac{k + \sqrt{k^2 - 4 * 1 * F}}{2 * 1} \quad (3.10)$$

Розрахуємо коефіцієнти витрат ПАТ «Сумихімпром», які залежать від дебіторської заборгованості та кредитного періоду:

$$\begin{cases} kdz * kt = 0,365 \\ kdz + kt = 1,76 \end{cases}$$

$$kt = \frac{1,76 + \sqrt{1,76^2 - 4 * 1 * 0,365}}{2 * 1} = 1,52$$

Коефіцієнт kdz розрахуємо як різницю коефіцієнтів k і kt :

$$kdz = 1,76 - 1,52 = 0,24$$

Отже, ми знайшли значення коефіцієнтів витрат, які залежать від дебіторської заборгованості та кредитного періоду: $kdz = 0,24$; $kt = 1,52$.

Значення цих коефіцієнтів потрібні для визначення оптимального кредитного періоду та розміру дебіторської заборгованості. Сукупний ефект визначено згідно методики Лучкова О. І., який розраховується як різниця зміни валового прибутку, витрат на підтримку стабільного обсягу дебіторської заборгованості та зміни витрат, які залежать від кредитного періоду:

$$\Delta VP = VP - Vdz - Vt = DZmax * \left(1 - \frac{k}{t}\right) * \frac{Cr}{Ck} - DZmax *$$

$$\left(1 - \frac{k}{t}\right) * kdz - t * kt = DZmax * \left(1 - \frac{k}{t}\right) * \left(\frac{Cr}{Ck} - kdz\right) - t * kt \quad (3.11)$$

де VP – валовий прибуток;
 Vdz – витрати, пов'язані з дебіторською заборгованістю;
 Vt – витрати, що залежать від кредитного періоду;
 $DZmax$ – максимальний рівень дебіторської заборгованості;
 K – коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного терміну та обсягу дебіторської заборгованості;
 T – кредитний період;
 Kt – коефіцієнт витрат, що залежить від кредитного періоду;
 Kdz – коефіцієнт витрат, що залежить від дебіторської заборгованості;
 Cr – ціна реалізації продукції на умовах товарного кредиту;
 Ck – ціна закупки.

Точка максимізації визначається за наступною формулою:

$$DZmax * \left(1 - \frac{k}{t}\right) * \left(\frac{Cr}{Ck} - kdz\right) - t * kt = 0 \quad (3.12)$$

Максимальне значення функції можливе, якщо її похідна рівна 0.

Оптимальний кредитний період (t_{opt}) визначаємо за формулою:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{k * DZmax * \left(\frac{Cr}{Ck} * kdz\right)}{kt}} \quad (3.13)$$

Для підприємства оптимальний розмір t дорівнює:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{1,76 * 388352 * \left(\frac{1793854,83}{1286290} * 0,24\right)}{1,52}} = 373,4 \text{ днів}$$

Оптимальний розмір дебіторської заборгованості визначатимемо за формулою:

$$DZ_{topt} = DZ_{max} * \left(1 - \sqrt{\frac{k * kt}{DZ_{max} * \left(\frac{Cr}{Ck} * kdz\right)}}\right) \quad (3.14)$$

Проведемо розрахунки для заборгованості дебіторів ПАТ «Сумихімпром»:

$$DZ_{topt} = 388352 * \left(1 - \sqrt{\frac{1,76 * 1,52}{388352 * \left(\frac{1793854,82}{1386390} * 0,24\right)}}\right) = 190292,48 \text{ тис. грн}$$

Збільшення кредитного періоду впливає на зростання боргу дебіторів. Оптимальним кредитний період стане, коли граничні прибутки відповідатимуть витратам на збереження обсягів коштів для розрахунків з боржниками.

Процес визначення оптимального розміру заборгованості дебіторів можемо зобразити на рис. 3.5.

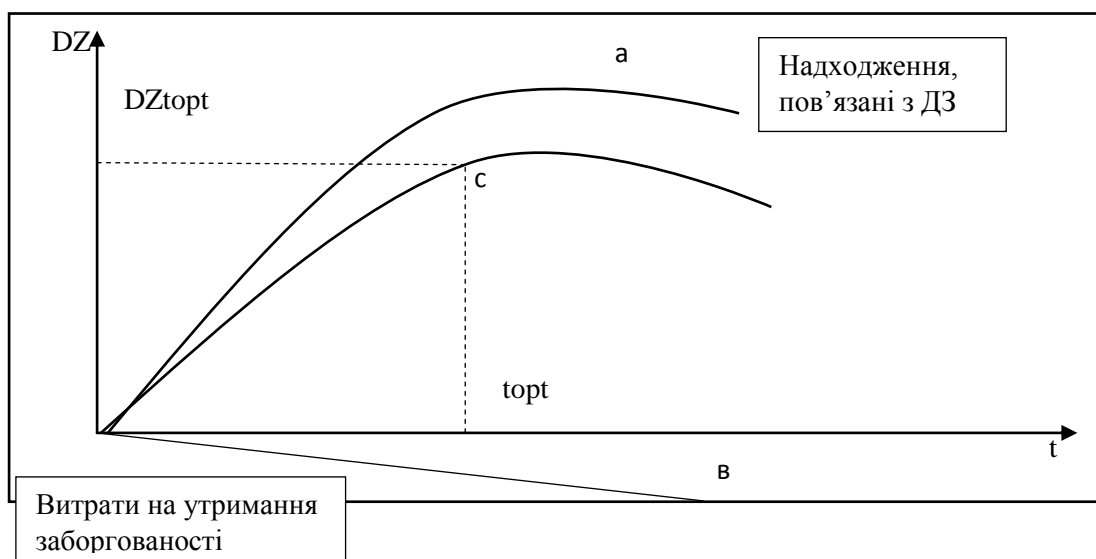

Рисунок 3.5 – Оптимальний розмір заборгованості та кредитних умов

Джерело: складено автором на основі [27]

На рисунку 3.5 зображено оптимальний рівень дебіторської заборгованості. Підвищення рівня прибутковості дебіторської заборгованості говорить про потребу розглянути способи зниження витрат, які виникають в результаті видачі кредиту. Витрати на утримання заборгованості (крива В) виступають у 3 формах: втрати від безнадійних боргів; втрати, пов'язані з організацією та обслуговуванням кредиту; віддача від дебіторської заборгованості, що встановлюється кредитором.

Ці витрати збільшуватимуться, якщо підприємство пом'якшить політику товарного кредитування і навпаки. В разі якщо компанія практикує жорстку політику кредитування, у неї буде «нестача» кредитування. В результаті підприємство матиме витрати втрачених можливостей (крива А). Це втрачений прибуток від продажу в кредит, якщо кредити не видаються.

У точці між двох цих кривих (точка С) буде мінімальний обсяг загальних витрат і оптимальний обсяг кредитування для підприємства (DZ_{topt}). Якщо підприємство надаватиме більше кредитів, ніж цей мінімум, то додаткові потоки від нових клієнтів не покриватимуть вимушені витрати від інвестування в дебіторську заборгованість. Отже, оптимальний рівень дебіторської заборгованості встановлюється таким чином: менший рівень заборгованості неможливий, а більший - економічно недоцільний.

На завершальному етапі визначимо як проведені заходи вплинуть на результати діяльності ПАТ «Суміхімпром» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Вплив оптимізації дебіторської заборгованості на результативні показники діяльності підприємства

Показники	Базисний рік	Проектний рік	Абсолютне відхилення	Темп приросту
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн	388 352	190292,48	-198059,52	-51
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1 888 880	2039990,4	151110,4	8

Продовження таблиці 3.1

Показники	Базисний рік	Проектний рік	Абсолютне відхилення	Темп приросту
1	2	3	4	5
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1 386 390	1247751	-138639	-10
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	(108 611)	(92319,35)	-16291,65	-15
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	468,47	505,95	37,48	8
Рентабельність активів, %	-0,07	-0,05	0,02	-28,57
Рентабельність продукції, %	1,36	1,63	0,27	20,22

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності за 2020 рік на ПАТ «Сумихімпром»

Отже, провівши розрахунки дебіторської заборгованості та її впливу на результативні показники діяльності підприємства, можемо зробити висновок, що її зменшення покращить фінансовий стан підприємства. Зросте чистий дохід від реалізації продукції, збільшиться продуктивність праці, зменшиться збиток та покращаться показники рентабельності. Якщо дебітори дотримуватимуться термінів оплати, підприємство матиме кошти для закупівлі продукції та розрахунків з кредиторами.

Тому, на підприємстві ПАТ «Сумихімпром» потрібно проводити дієві заходи для зменшення обсягів дебіторської заборгованості та повернення простроченої чи сумнівної заборгованості. Для цього можна використовувати юридичні, економічні та інші дієві методи: претензійна робота, позов до господарського суду, накладення штрафів чи пені. Це залежатиме від термінів заборгованості. Вищевказані методи дозволять підприємству повернути дебіторську заборгованість, підвищити свою платоспроможність та ліквідність штрафів чи пені.

ВИСНОВКИ

Поставлена на початку роботи мета, яка полягала у визначенні ролі оборотних коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства та шляхів вдосконалення їх використання, поступово вирішена в результаті проведеного в даній роботі дослідження.

В роботі обґрунтовано, що поняття «оборотні кошти» не є синонімом понять «оборотні активи» і «оборотний капітал». Тому в роботі ми розглядали оборотні виробничі та обігові фонди. Найбільш важливими статтями в оборотних коштах є дебіторська заборгованість та грошові кошти. Адже від їх обсягу залежить стабільність функціонування підприємства: нестача грошових засобів не дозволяє підприємству вчасно закупити матеріали, товари та розрахуватись з кредиторами.

Визначено, що оборотні кошти проходять кругообіг, змінюючи свою форму. Це дозволяє підприємству виробляти та реалізовувати продукцію. Тому важливо правильно управляти обіговими коштами, щоб не було затримок у виробництві.

Ми аналізували оборотні кошти на прикладі ПАТ «Сумихімпром». Підприємство має складний фінансовий стан: непокритий збиток, відсутність власного капіталу, збільшення невиплат боржниками та чистий збиток за останній рік. Все це негативно впливає на його діяльність та вимагає рішучих заходів.

Дослідивши діяльність та фінансове становище підприємства, запропоновано способи покращення ситуації. Це стосується зниження заборгованості дебіторів. Прострочена та сумнівна дебіторські заборгованості значно ускладнюють фінансове становище компанії, не дозволяючи вчасно отримати кошти для виплати кредиторам, постачальникам та партнерам. Це створює замкнуте коло, яке не дозволяє підприємству розвиватись в перспективі.

Для більш ефективного розподілу обігових засобів пропонуємо правильно організувати їх використання: визначити склад і структуру оборотних коштів та

їх потребу, з'ясувати оптимальні джерела їх формування та визначити відповідальність за їх неефективне використання. Також для покращення управління фінансовими та матеріальними ресурсами пропонуємо постійно контролювати обсяги дебіторської заборгованості, щоб вчасно виявляти проблеми, контролювати рівень запасів та дотримуватись балансу між заборгованістю дебіторів та підприємства перед кредиторами.

Нами запропоновано удосконалену методику розрахунку оптимального обсягу дебіторської заборгованості, що дозволила визначити обсяг заборгованості, за якого підприємство зможе поступово повертати свої кошти надаючи клієнтам кредити та інші вигідні умови співпраці. Оптимальний обсяг заборгованості для ПАТ «Суміхімпром» становить 190292,48 тис. грн, що на 198059,52 грн менше ніж теперішнє значення. Застосовуючи економічні, психологічні, юридичні та інші методи впливу на дебіторів можна зменшити тривалість обороту. Дану методику можна застосовувати і в майбутньому для контролю оборотних коштів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Воробйов Ю.М. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Сімферополь: Таврія, 2007. 632 с
2. Леонтьєв, В. Є. Корпоративні фінанси: підручник для академічного бакалаврату / В. Є. Леонтьєв, В. В. Бочаров, Н. П. Радковська. 3-тє вид., перероб. та дод. Москва: Видавництво Юрайт, 2019. 354 с.
3. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра економ. наук : спец. 08.04.01 - фінанси, грошовий обіг і кредит / УАБС НБУ. Суми : 2000. 34 с.
4. Івашкевич В. Б. Бухгалтерський управлінський облік. / Підручник М: «Юристь», 2011. 318 с.
5. Мішин Ю. А. Управлінський облік: управління витратами та результатами господарської діяльності. М.: Справа та Сервіс, 2010. 275 с.
6. Канке А.А., Кошова І.П. Аналіз фінансово-господарську діяльність підприємства. / навч. посібник М: ІНФРА-М, 2010. 288 с.
7. Дубровська Є.В. Дослідження теоретичних основ щодо сутності поняття "Оборотні кошти". Вісник ХНУ. 2009. №1. С. 128-132
8. Носань Н.С., Мартинович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №15. С. 272-275.
9. Kien Xuan Pham, Quang Ngoc Nguyen, Cong Van Nguyen Effect of Working Capital Management on the Profitability of Steel Companies on Vietnam Stock Exchanges / Journal of Asian Finance, Economics and Business. Vol 7 N 10. 2020. p. 741–750. URL: https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO2020290_62616666.pdf (дата звернення: 29.10.2021)
10. Asghar Ali & Syed Atif Ali Working Capital Management: Is It Really Affects the Profitability ? Evidence from Pakistan. Global Journal of Management and

Business Research V. 12 I. 17 Version 1.0. 2012. P. 74-78. URL: https://globaljournals.org/GJMBR_Volume12/10-Working-Capital-Management.pdf (дата звернення: 29.10.2021)

11. Хохлов М.П., Щербань О.Д., Крилова М.А. Поняття оборотних активів підприємства. Економіка та управління підприємствами. Випуск 31. 2019. с. 409-414. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/63.pdf (дата звернення: 29.10.2021)

12. Fekadu Agmas Wassie Working Capital Management and Its Impact on Firms' Performance: An Empirical Analysis on Ethiopian Exporters. 2021. URL: <https://doi.org/10.1155/2021/6681572> (дата звернення: 29.10.2021)

13. Зянько В. В. Фінанси підприємств: навч. посіб. Ч. 1 / Зянько В.В., Фурик В. Г., Вальшмідт І. М. Вінниця ВНТУ, 2016. 126 с.

14. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств 3-тє вид.. К.: Знання Прес, 2009. 300 с. URL: https://pidru4niki.com/16330826/finansii/oborotni_koshti (дата звернення: 3.11.2021)

15. Vu Thi, Anh-Huyen, and The-Dong Phung. Capital Structure, Working Capital, and Governance Quality Affect the Financial Performance of Small and Medium Enterprises in Taiwan. Journal of Risk and Financial Management. 2021. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm14080381> (дата звернення: 3.11.2021)

16. Farrah Wahieda Kasirana, Noredi Azhar Mohamad, Othman Chin Working Capital Management Efficiency: A Study on the Small Medium Enterprise in Malaysia Procedia Economics and Finance 35. 2016. p. 297-303. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221256711600037X> (дата звернення: 8.11.2021)

17. Zimon, G. Working Capital. Encyclopedia, №1. 2021. p.764–772. URL: <https://doi.org/10.3390/encyclopedia1030058> (дата звернення: 8.11.2021)

18. Домбровська Н.Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 17.

2017. с. 820-825. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/166.pdf> (дата звернення: 12.11.2021)

19. Галик Ю. Л. Шведюк В.А. Економічна сутність оборотних засобів (фондів) апк їх роль і значення. Таврійський державний агротехнологічний університет. Збірник 22, том 4. 18.05.2013. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/1724/1/907.pdf> (дата звернення: 12.11.2021)

20. Maverick J.B. The Components of Working Capital Management. 2021. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/041015/what-are-components-associated-working-capital-management.asp> (дата звернення: 12.11.2021)

21. Блажевич О.Г., Мрищук В.Д. Сутність оборотних активів та підвищення ефективності їх використання на підприємстві. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2016. №1, С. 27-35

22. Офіційний сайт підприємства ПАТ «Сумихімпром», URL: <http://sumykhimprom.com.ua/> (дата звернення: 15.11.2021)

23. Волкова М. Н., Рожков П. Н. Методика фінансового планування на підприємстві – експортері / Концепт. Спецвипук «Актуальні питання економіки та менеджменту». 2014 р. № 12. С. 33–37

24. Федорченко О. Є. Методи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві / Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. К. : КНЕУ, 2008. С. 605-613.

25. Худякова Г.О Джерела формування оборотних активів аграрних підприємств, URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.2/327.pdf> (дата звернення: 19.11.2021)

26. Лучков О.І. Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. 2003 р. №1. С. 22-26

27. Коваленко Д. І., Белялов Т. І. Удосконалення розрахунку оптимального розміру дебіторської заборгованості підприємств легкої промисловості України. Загальні питання економіки. 2010. С. 65-69. URL:

https://kabinetavtora.com/ups/attach_16345642635945.pdf (дата звернення: 21.11.2021)

28. Пильнова В. П. Дотримання балансу дебіторської та кредиторської заборгованості як показник стабільного фінансового стану підприємства. 2020 р. № 1. – С. 33-38.

29. Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід 2020. № 1/ С. 33-38.
URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2020/7.pdf (дата звернення: 25.11.2021)

Додаток А
Фінансова звітність ПАТ «Сумихімпром» за 2020р

Таблиця А.1– Звіт про фінансовий стан на 31.12.2020 р.

				Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на МСФЗ	
1	2	3	4	5	
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	40	45	162	
первісна вартість	1001	1 474	1 884	649	
накопичена амортизація	1002	(1 434)	(1 839)	(487)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	31 498	34 192	41 998	
Основні засоби	1010	736 933	772 533	632 275	
первісна вартість	1011	1 796 754	1 889 048	1 430 948	
Знос	1012	(1 059 821)	(1 116 515)	(798 673)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	0	
Знос	1017	(0)	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:					
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	8	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 552	6 204	10 316	
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0	
Гудвіл	1050	0	0	0	
Відстрочені активи	1060	0	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	
Інші необоротні активи	1090	134	134	134	
Усього за розділом I	1095	774 157	813 108	684 893	
I. Оборотні активи					
Запаси	1100	227 762	211 957	355 595	
Виробничі запаси	1101	176 138	165 242	247 244	
Незавершене виробництво	1102	38 654	43 220	23 074	
Готова продукція	1103	11 925	2 265	84 199	

Продовження таблиці А.1

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
Товари	1104	1 045	1 230	1 078
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	220 791	388 352	76 182
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	67 293	62 876	15 008
з бюджетом	1135	21 351	21 351	122 656
у тому числі з податку на прибуток	1136	21 351	21 351	21 539
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 319	1 688	1 296
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	7 137	3 173	32 066
Готівка	1166	42	21	12
Рахунки в банках	1167	7 095	3 152	10 529
Витрати майбутніх періодів	1170	1 171	0	98
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	12 887	13 793	88 334
Усього за розділом II	1195	559 711	703 190	691 235
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	1 333 868	1 516 298	1 376 128
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу наМСФЗ
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	434 687	434 687	434 687
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	90

Продовження таблиці А.1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
Додатковий капітал	1410	121	12	637
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1 636 856	-1 795 026	-1 224 503
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	-1 202 048	-1 360 327	-789 089
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	268 607	342 422	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	268 607	342 422	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	78 768	47 461	95 209
розрахунками з бюджетом	1620	24 192	25 297	16 851
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	6 455	39 095	80 174
розрахунками з оплати праці	1630	23 088	21 520	8 762
одержаними авансами	1635	23 920	25 933	457 809
розрахунками з учасниками	1640	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0	0

Продовження таблиці А.1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
Поточні забезпечення	1660	87 529	84 599	13 446
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2 023 357	2 290 298	1 492 966
Усього за розділом III	1695	2 267 309	2 534 203	2 165 217
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного Фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	1 333 868	1 516 298	1 376 128

Додаток Б
Основні показники фінансового стану підприємства
ПАТ «Сумихімпром»

Таблиця Б.1 – Алгоритм розрахунку основних показників фінансового стану підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку
1	2
Показники майнового стану	
Коефіцієнт зносу основних засобів	Сума зносу/ Первісна вартість основних засобів
Коефіцієнт придатності	Залишкова вартість (первісна вартості основних фондів за вирахуванням зносу)/повна первісна (відновлювальна) вартості.
Коефіцієнт оновлення	сума основних засобів, що надійшли у плановому періоді/ основні засоби за первісною вартістю на початок періоду
Вартість товарного майна	Запаси готової продукції +товари
Вартість розрахунково-грошового майна	дебіторська заборгованість + грошові кошти та їх еквівалентів
Коефіцієнт мобільності активів	Мобільні активи/ Немобільні активи
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	Оборотні виробничі фонди/Оборотні активи
Частка основних засобів в активах	Сума основних засобів / Загальна сума активів
Показники ліквідності та платоспроможності	
Коефіцієнт покриття	Оборотних активів без урахування запасів/ поточних зобов'язань
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Поточні фінансові інвестиції +Грошові кошти в національній валюта + Грошові кошти в іноземній валюті) / Поточні зобов'язання
Чистий оборотний капітал	Оборотні активи – поточні зобов'язання.
Показники фінансової стійкості	
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Сума пасивів
Коефіцієнт фінансування (фінансової стабільності)	Власний капітал/ Позиковий капітал
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власні оборотні (обігові) кошти / Власний капітал
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Сума пасивів
Коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом	Власні оборотні кошти / Оборотні активи
Коефіцієнт фінансової залежності	Поточні зобов'язання і забезпечення/ баланс активів(пасивів)
Показники ділової активності підприємства	
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/середню вартість балансу активу (пасиву)

Продовження таблиці Б.1

Показник	Алгоритм розрахунку
1	2
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість (сума покупок) за період / Середньорічна сума кредиторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Собівартість (сума покупок) за період / середньорічної суми дебіторської заборгованості
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	360/ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Собівартість (сума покупок) за період / середньорічної суми дебіторської заборгованості
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	360/ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	360/ Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Собівартість продукції / Середньорічна вартість запасів
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції / Середньорічна залишкова сума основних засобів
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції / Середньорічну суму власного капіталу
Показники рентабельності	
Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/Середню вартість балансу активу (пасиву)
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток/ Середню вартість власного капіталу
Коефіцієнт рентабельності діяльності	Чистий прибуток/ Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг)